

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: cbos@pol.pl

BS/68/68/98

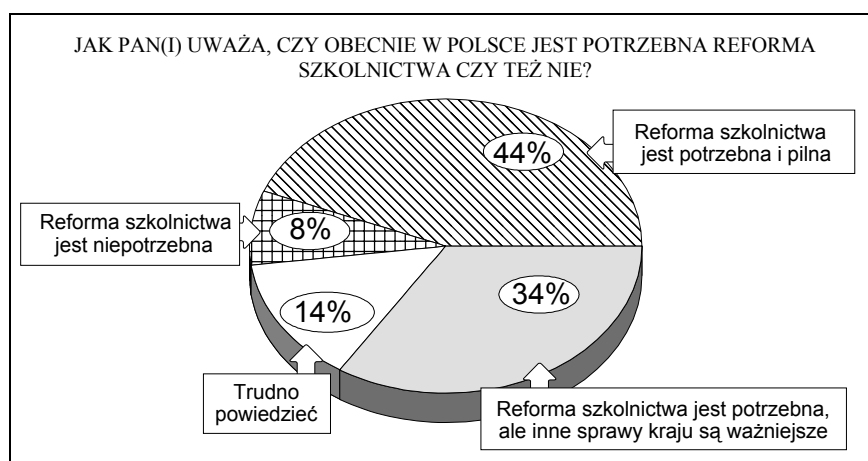
OCENA POLSKIEGO SZKOLNICTWA, SPOŁECZNE POPARCIE DLA REFORMY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ W opinii społecznej przeważa pozytywna ocena obecnego systemu szkolnictwa. Do jego mocnych stron Polacy zaliczają wykwalifikowaną kadrę nauczycielską, wysoki poziom nauczania, gwarancje wychowania religijnego i współpracy z rodzicami, a także kształtowanie postaw patriotycznych. Najbardziej krytycznie natomiast postrzegane jest przygotowanie uczniów do radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie.
- ◆ Zdecydowana większość badanych dostrzega potrzebę przeprowadzenia reformy szkolnictwa.

- ◆ Trzy miesiące po ogłoszeniu przez MEN wstępnej koncepcji reformy edukacji stopień poinformowania społeczeństwa w tej sprawie jest bardzo niski - tylko 9% ankietowanych wie, na czym mają polegać proponowane zmiany, ponad połowa (54%) natomiast wprawdzie słyszała o reformie, ale nie orientuje się, o co w niej chodzi. Do braku jakiegokolwiek wiedzy na ten temat przyznaje się prawie dwie piąte badanych (37%).
- ◆ Z powszechną i stosunkowo najbardziej zdecydowaną akceptacją społeczną spotyka się projekt wynagradzania nauczycieli odpowiednio do ich kwalifikacji i jakości pracy (86%). Podobne, choć mniej zdecydowane, poparcie zdobyła propozycja udroźnienia ścieżki kształcenia zawodowego przez takie jego zreformowanie, aby absolwenci szkół zawodowych mogli kontynuować naukę w liceum uzupełniającym kończącym się maturą (80%). Zdecydowana większość opowiada się również za przyjęciem zasady, by nowy egzamin maturalny był podstawą rekrutacji na studia wyższe (76%), oraz popiera zapowiedź przeprowadzenia wszechstronnej reformy programów nauczania (72%).

W listopadowym *exposé* premier Jerzy Buzek zapowiedział radykalną reformę systemu edukacji, przystosowującą go do wymogów XXI wieku. Pod koniec stycznia br. minister edukacji narodowej przedstawił wstępną koncepcję reformy, zachęcając do publicznej dyskusji nad jej założeniami. Od tego czasu w środowisku ekspertów trwa na ten temat debata, która co pewien czas znajduje odbicie w mediach.

W kwietniowym sondażu¹ zapytaliśmy ankietowanych o ocenę obecnego systemu szkolnictwa i potrzebę zmian w tej dziedzinie. Interesował nas też stopień ich poinformowania o założeniach rządowego projektu reformy oraz poziom społecznego poparcia dla niej.

OBECNY SYSTEM SZKOLNICTWA

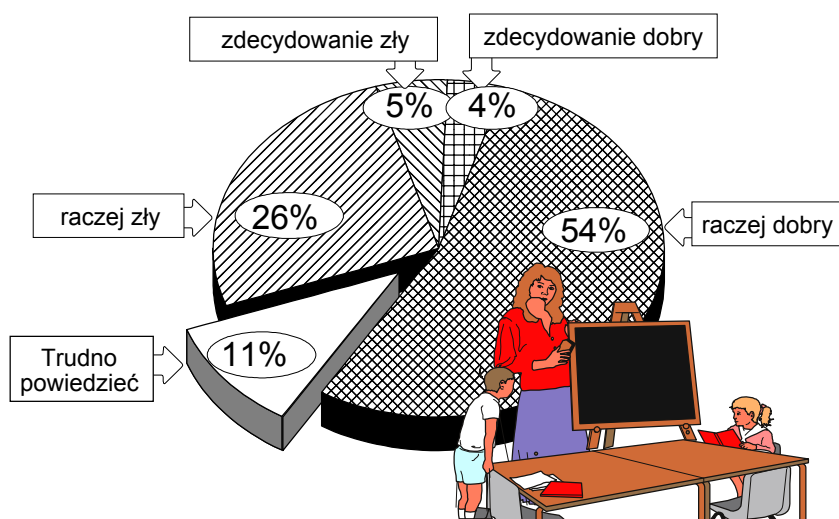
Ogólna ocena

W opinii społecznej przeważa pozytywna ocena obecnego systemu szkolnictwa. Negatywnie postrzega go niespełna jedna trzecia ankietowanych, z tym że zdecydowanie krytyczny pogląd deklaruje tylko co dwudziesty respondent.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (95), 16-21 kwietnia ‘98, reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1138).

RYS. 1. CZY POLSKI SYSTEM SZKOLNICTWA OCENIA PAN(I), OGÓLNIIE RZECZ BIORĄC, JAKO:

Przewagę opinii aprobujących nad negatywnymi odnotowujemy we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Poszczególne środowiska różnią się jednak poziomem krytycyzmu - wyraźnie rośnie on wraz z wykształceniem oraz wielkością miejsca zamieszkania. Negatywne oceny obecnego systemu edukacji są stosunkowo najczęstsze wśród osób z wyższym wykształceniem, z których ponad dwie piąte uznaje go za zły, w tym 12% wyraża zdecydowanie krytyczną opinię. Tylko nieco mniej surowi w ocenach są uczniowie i studenci oraz prywatni przedsiębiorcy, a w podziale według miejsca zamieszkania - mieszkańcy dużych i wielkich miast. Im niższe wykształcenie mają badani i mniej zurbanizowaną miejscowość zamieszkują, tym rzadziej krytykują obecny system szkolnictwa.

Ocena poszczególnych dziedzin szkolnictwa

Analiza opinii szczegółowych dotyczących piętnastu wybranych dziedzin funkcjonowania szkół ukazuje znacznie bardziej złożony obraz polskiej edukacji. Pod pewnymi względami wizerunek ten jest wyraźnie pozytywny, co wyraża się przewagą opinii przychylnych nad krytycznymi. W ocenach kilku innych sfer oświaty zdania badanych są podzielone, natomiast w odniesieniu do sześciu dziedzin zdecydowanie dominują opinie negatywne.

Tabela 1

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
– zapewniają uczniom wychowanie religijne	89	6	5
– dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską	71	20	9
– zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	68	26	6
– uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny	62	27	9
– współpracują z rodzicami uczniów	62	28	11
– rozwijają zainteresowania	55	36	10
– uczą samodzielnego myślenia	50	40	10
– dbają o rozwój fizyczny uczniów	48	46	6
– zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną	46	45	9
– przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym swojego środowiska	36	49	14
– przygotowują do życia w rodzinie	34	54	12
– uczą współpracy, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	34	52	14
– przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju	30	52	18
– zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą	32	58	10
– uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	29	61	10

Niemal powszechna zgoda panuje jedynie co do tego, że polska szkoła zapewnia uczniom wychowanie religijne. Zdecydowana większość dorosłych Polaków przyznaje również, że szkoły dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską i gwarantują uczniom wysoki poziom wiedzy. Rozpowszechnione jest też przekonanie, że szkoły uczą patriotyzmu. Równie przychylnie badani postrzegają współpracę szkół z rodzicami uczniów.

Więcej kontrowersji budzi już pytanie, czy szkoły rozwijają zainteresowania uczniów. W tej kwestii ponad połowa ankietowanych ma pozytywne zdanie, ale więcej niż jedna trzecia - negatywne. Podobnie kształtują się opinie dotyczące zdobywania w szkole umiejętności samodzielnego myślenia.

Wyraźnie podzielone są natomiast zdania na temat dbałości szkół o rozwój fizyczny uczniów oraz zapewnienie im odpowiedniej opieki zdrowotnej.

W pozostałych dziedzinach poddanych ocenie respondentów odnotowujemy przewagę opinii krytycznych. Trzeba podkreślić, że najbardziej negatywna diagnoza dotyczy przygotowania uczniów do radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie - ponad trzy piąte badanych uważa, że szkoły nie wypełniają swojej roli w tym zakresie. Z opinią tą wiąże się - podzielane przez ponad połowę ankietowanych - przekonanie, że szkoły nie uczą współpracy, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów. Zdaniem respondentów, nie przygotowują też uczniów do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju ani do życia w rodzinie. Nieco lepiej, jednak też z wyraźną przewagą opinii negatywnych (49% wobec 36%), oceniają ankietowani kształtowanie przez szkołę umiejętności w zakresie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym swojego środowiska.

Obraz ten uzupełnia bardzo krytyczna ocena wypełniania przez szkołę jednego z podstawowych jej zadań, jakim jest zapewnienie uczniom bezpieczeństwa osobistego, ochrony przed narkomanią i przemocą.

Ocena poszczególnych dziedzin szkolnictwa, podobnie jak ocena ogólna, w znacznej mierze kształtowana jest przez cechy położenia społecznego ankietowanych, takie jak wielkość miejsca zamieszkania oraz poziom ich wykształcenia. Ogólnie można stwierdzić, że im większa, bardziej zurbanizowana miejscowość², tym częściej jej mieszkańcy uważają, że szkoła nie zapewnia uczniom wychowania religijnego i wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej. Częściej też podważają opinię o współpracy szkoły z rodzicami uczniów, bardziej krytyczni są również w kwestii zapewnienia uczniom rozwoju fizycznego, odpowiedniej opieki zdrowotnej oraz bezpieczeństwa osobistego. W środowisku wielkomiejskim częściej też podważa się opinię, że szkoły rozwijają zainteresowania, uczą samodzielnego myślenia, a także współpracy oraz umiejętności radzenia sobie z życiowymi problemami. Bardziej krytycznie ocenia się przygotowanie uczniów do życia w rodzinie, do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym swojego środowiska, a także kraju. Jedynie odnośnie do dwóch dziedzin - zagwarantowania przez polskie szkoły wysokiego poziomu wiedzy oraz wychowania patriotycznego - nie odnotowujemy systematycznych różnic w ocenie.

---

² Należy jednak zastrzec, że wiele sfer funkcjonowania szkolnictwa nieco bardziej krytycznie ocenianych jest przez mieszkańców miast najmniejszych (do 20 tys. ludności) niż średnich (od 21 do 100 tys.).

Wyższe wykształcenie, a także wyższa pozycja społeczno-zawodowa również sprzyjają krytycznej postawie, z tym że dotyczy to tylko kilku dziedzin. Osoby o wysokim statusie częściej niż inne krytycznie wypowiadają się na temat roli szkoły w kształtowaniu patriotyzmu, zainteresowań, umiejętności samodzielnego myślenia i współpracy, radzenia sobie z problemami współczesnego świata, w przygotowaniu do życia w rodzinie, a także do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym swojego środowiska oraz kraju. Częściej niż pozostali negatywnie oceniają również starania szkoły o rozwój fizyczny uczniów, o zapewnienie im odpowiedniej opieki zdrowotnej oraz bezpieczeństwa osobistego.

Ciekawe, że uczniowie i studenci, którzy z własnego doświadczenia najlepiej znają plusy i minusy obecnego szkolnictwa, w wyżej wymienionych sprawach wykazują mniejszy krytycyzm niż „eksperti od edukacji”, za jakich możemy uznać osoby najlepiej wykształcone, o najwyższych kwalifikacjach zawodowych.

Szkoły społeczne i prywatne a szkoły państwowe

Przedstawiony wizerunek dotyczy całokształtu polskiego szkolnictwa, jednak ze względu na zasadnicze różnice między szkołami państwowymi i niepaństwowymi zapytaliśmy badanych, które z nich uważają za lepsze.

Tabela 2

w procentach

Czy sądzi Pan(i), że szkoły niepaństwowe, tzw. szkoły społeczne, prywatne itp., są z reguły:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI '93	V '96	IV '98
- lepsze niż państwowe	39	39	31
- takie same jak państwowe	25	19	30
- gorsze niż państwowe	14	12	16
Trudno powiedzieć	23	30	23

Porównanie obu typów szkół wypada wyraźnie na korzyść szkół społecznych i prywatnych. Niemal jedna trzecia ankietowanych ocenia wprawdzie szkoły niepubliczne na równi z państwowymi, ale tyle samo badanych uznaje je za lepsze i tylko jedna szósta uważa, że są one gorsze od szkół państwowych. Trzeba jednak pamiętać, że niemal co czwarty

respondent nie ma wyrobionego poglądu w tej sprawie, a wśród starszych i mniej wykształconych odsetek nieorientowanych dochodzi nawet do 40%, co utrudnia rzetelną analizę zależności.

Mimo zastrzeżeń można uznać, że przewagę szkolnictwa niepublicznego podkreślają przede wszystkim prywatni przedsiębiorcy (49%), osoby młode, w wieku od 25 do 34 lat (48%), mieszkańcy najmniejszych miast (44%) oraz uczniowie i studenci (42%). O tym, że szkoły prywatne są gorsze niż państwowe, częściej niż inni przekonani są respondenci o niskim statusie - robotnicy niewykwalifikowani, rolnicy, mieszkańcy wsi, osoby z wykształceniem podstawowym i uzyskujące najniższe dochody na osobę w rodzinie.

Ciekawe, że w ostatnich dwóch latach zmniejszyły się różnice w ocenie obu typów szkół - wzrósł odsetek osób traktujących je jako równorzędne (o 11 punktów), a także uznających szkoły niepaństwowe za gorsze (o 4 punkty), zmalała natomiast (o 8 punktów) grupa osób oceniających wyżej szkoły społeczne i prywatne niż państwowe.

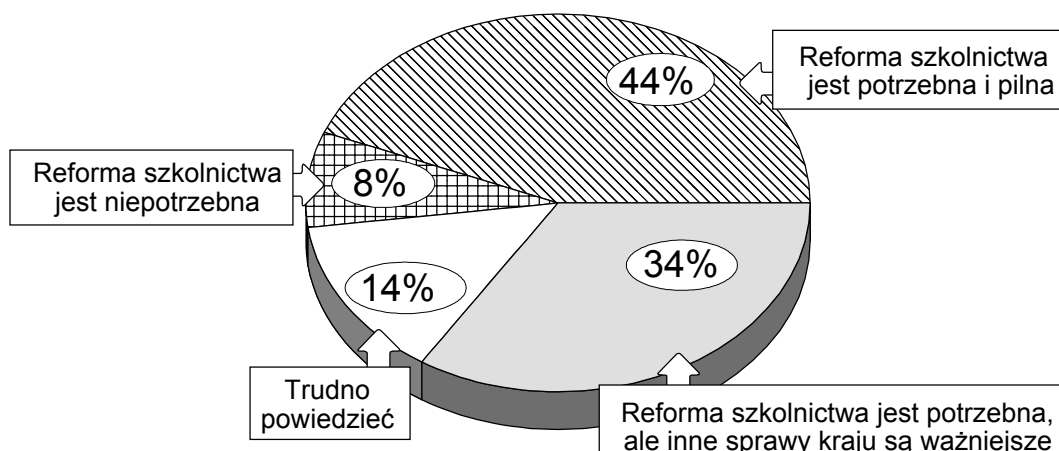
REFORMA EDUKACYJNA

Potrzeba przeprowadzenia reformy

Mimo świadomości istnienia niewątpliwie mocnych stron polskiego szkolnictwa, do których Polacy zaliczają wykwalifikowaną kadrę nauczycielską, wysoki poziom nauczania, gwarancje wychowania religijnego i współpracy z rodzicami, a także kształtowanie postaw patriotycznych, zdecydowana większość społeczeństwa dostrzega potrzebę przeprowadzenia reformy edukacyjnej. W grupie tej przeważają ci, którzy uważają, że reforma jest nie tylko potrzebna, ale i pilna - stanowią oni ponad dwie piąte ogółu badanych. Jedna trzecia respondentów doceniając potrzebę reformy oświaty uznaje jednak inne sprawy kraju za ważniejsze. Opinię, że reforma szkolnictwa jest niepotrzebna, wyraża obecnie zdecydowana mniejszość.

RYS. 2. JAK PAN(I) UWAŻA, CZY OBECNIE W POLSCE JEST POTRZEBNA REFORMA SZKOLNICTWA CZY TEŻ NIE?

Mimo iż większość społeczeństwa dostrzega potrzebę przeprowadzenia reformy edukacji, w ostatnich dwóch latach odnotowujemy niekorzystny trend w tej dziedzinie. W stosunku do wyników sondażu z maja '96 nastąpił wzrost odsetka osób sądzących, że reforma szkolnictwa jest niepotrzebna (o 6 punktów), oraz tych, którzy dostrzegają wprawdzie jej potrzebę, ale jednocześnie uznają inne priorytety w życiu społecznym kraju (o 15 punktów). Wyraźnie zmalała natomiast (o 27 punktów) grupa respondentów przekonanych, że reforma szkolnictwa jest potrzebna i pilna.

Tabela 3

w procentach

Jak Pan(i) uważa, czy obecnie w Polsce reforma szkolnictwa jest:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	V '96	XII '97	IV '98
- potrzebna i pilna	71	61	44
- potrzebna, ale inne sprawy kraju są ważniejsze	19	27	34
- niepotrzebna	2	2	8
Trudno powiedzieć	8	10	14

W każdym z badań pytania miały nieco inne brzmienie, różniły się także kontekstem w ankiecie, ponadto w roku '96 odnosiły się do ówczesnej propozycji reformy. Mimo zastrzeżeń uznajemy pytania za porównywalne³.

³ W roku '96 pytanie brzmiało: „Wiele się ostatnio mówi na temat reformy szkolnictwa. Jak Pan(i) sądzi, czy reforma obowiązującego w naszym kraju systemu oświaty i nauczania jest pilna i potrzebna czy też nie? 1) Jest pilna i potrzebna, 2) Jest potrzebna, ale inne sprawy kraju są pilniejsze, 3) Nie jest potrzebna, 7) Trudno powiedzieć”. W roku '97 pytanie brzmiało: „Jak Pan(i) sądzi, czy reforma szkolnictwa jest: 1) niezbędną i pilną, 2) potrzebną, ale inne sprawy kraju są ważniejsze, 3) niepotrzebną, 7) Trudno powiedzieć”.

Przeświadczenie o konieczności przeprowadzenia reformy okazało się stosunkowo trwałe jedynie w środowisku kadry kierowniczej i inteligencji⁴. W innych grupach, także wśród uczniów i studentów, w ciągu ostatnich dwóch lat nastąpiły zmiany poglądów znacznie mniej pomyślne dla reformy.

Mimo niekorzystnego trendu, również obecnie pilną potrzebę przeprowadzenia reformy edukacji dostrzegają stosunkowo szerokie kręgi społeczeństwa. Należą do nich przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (65%), uczniowie i studenci (61%), osoby z wyższym wykształceniem (59%), prywatni przedsiębiorcy (57%), ale także pracownicy fizyczno-umysłowi (55%), mieszkańcy dużych miast (58%) i wielkich aglomeracji (59%). Częściej myślą tak osoby o poglądach prawicowych (53%) aniżeli identyfikujące się z innymi opcjami politycznymi.

Konieczność szybkiego przeprowadzenia reformy najrzadziej dostrzegają badani z wykształceniem podstawowym, rolnicy, mieszkańcy wsi, ludzie najstarsi. Mają oni ponadto stosunkowo największe trudności z określeniem swojego stanowiska w tej sprawie.

Postulowane zmiany w polityce edukacyjnej

Ogólnym opiniom o konieczności przeprowadzenia reformy towarzyszy przekonanie o potrzebie wprowadzenia zmian w strukturze kształcenia młodzieży na różnych poziomach, a także w zasadach odpłatności za naukę.

Struktura kształcenia

Ponad trzy czwarte badanych uważa, że w dzisiejszych czasach powinno się zwiększyć liczbę osób zdobywających wiedzę na wyższych uczelniach. Niemal trzy piąte dostrzega taką potrzebę w odniesieniu do kształcenia w szkołach pomaturalnych i średnich zawodowych, a prawie połowa - w liceach ogólnokształcących.

---

⁴ W porównaniu z rokiem '96 w grupie tej odsetek osób uznających reformę za potrzebną i pilną zmalał o 10 punktów, zasadniczo nie zmienił się (wzrost o 2 punkty) odsetek osób dostrzegających potrzebę reformy, ale uznających inne priorytety i o 5 punktów zwiększył się uznających reformę za niepotrzebną.

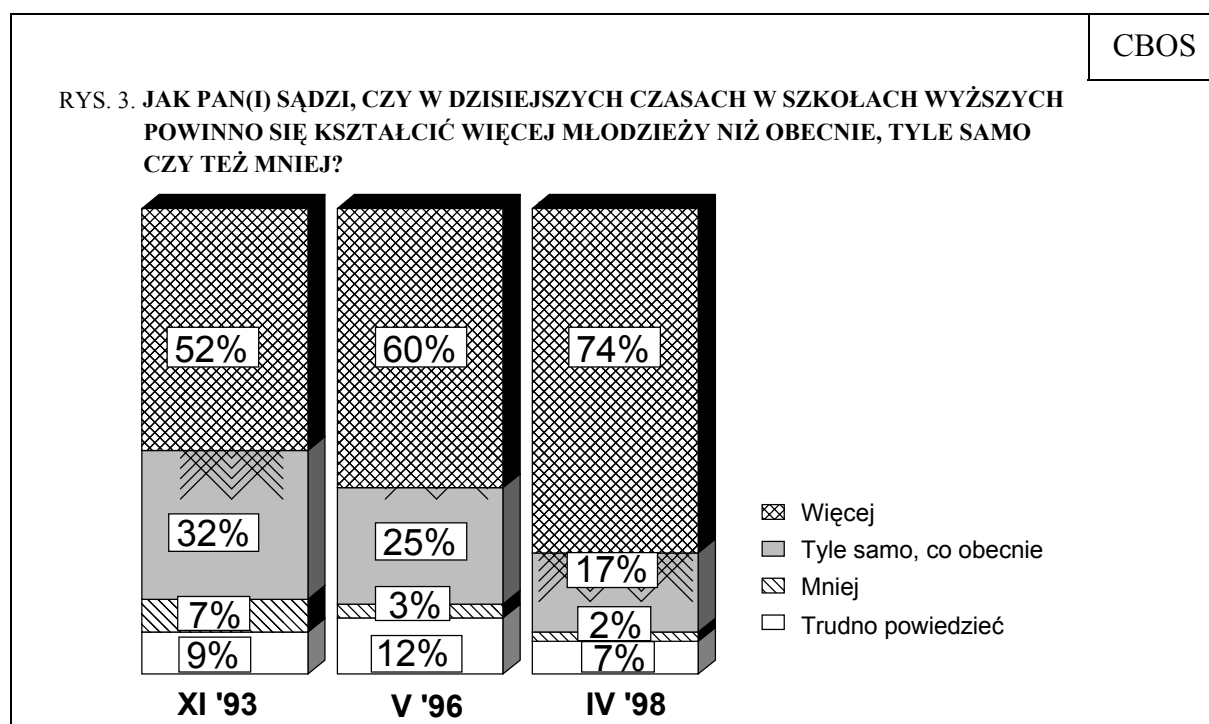
Tabela 4

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy w dzisiejszych czasach powinno się kształcić w następujących szkołach więcej młodzieży niż obecnie, tyle samo czy też mniej?	Więcej	Tyle samo, co obecnie	Mniej	Trudno powiedzieć
W szkołach wyższych	74	17	2	7
W szkołach pomaturalnych	59	26	5	10
W średnich szkołach zawodowych	58	29	5	8
W średnich szkołach ogólnokształcących	47	34	11	8
W zasadniczych szkołach zawodowych	32	34	23	11

W sprawie nauki w zasadniczych szkołach zawodowych zdania są wyraźnie podzielone, prawie jedna czwarta respondentów zdaje sobie jednak sprawę z tego, że kształcenie zawodowe w obecnie obowiązującej formie powinno zostać ograniczone. Konieczność taką dostrzega przede wszystkim ucząca się młodzież (45%), osoby o najwyższym statusie zawodowym, najlepiej wykształcone. Im niższy status społeczny i materialny badanych, tym mniejsza świadomość konieczności zmiany modelu kształcenia zawodowego.

Wracając do kształcenia w szkołach wyższych, należy podkreślić, że - w świetle naszych danych - w ostatnich pięciu latach nastąpił wyraźny wzrost (o 22 punkty) odsetka osób przekonanych o konieczności stworzenia większej liczbie młodych ludzi możliwości studiowania.

Postulat rozszerzenia dostępu do wyższych uczelni popiera zdecydowana większość badanych, niezależnie od tego, do której grupy społeczno-demograficznej należą, najczęściej jednak są to przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, osoby z wyższym wykształceniem oraz uczniowie i studenci. Trzeba zauważyć, że częściej niż inni domagają się tego także mieszkańcy miast średniej wielkości (21-100 tys. ludności) oraz pracownicy fizyczno-umysłowi. Bardziej opowiadają się za tym badani o poglądach prawicowych aniżeli identyfikujący się z orientacją centrową czy lewicową.

Odpłatność za naukę

Realizacja postulatów społecznych domagających się upowszechnienia wykształcenia średniego i wyższego wymaga rozwiązania problemu odpłatności za naukę.

W latach '94 - '96 odnotowaliśmy wyraźny wzrost liczby zwolenników bezpłatnego kształcenia⁵. Od tego czasu opinie na ten temat są stabilne. Ukształtowały się one w zależności od tego, jakiego poziomu nauczania dotyczą - im wyższy poziom kształcenia, tym większa zgoda badanych na częściową odpłatność za naukę.

Tabela 5

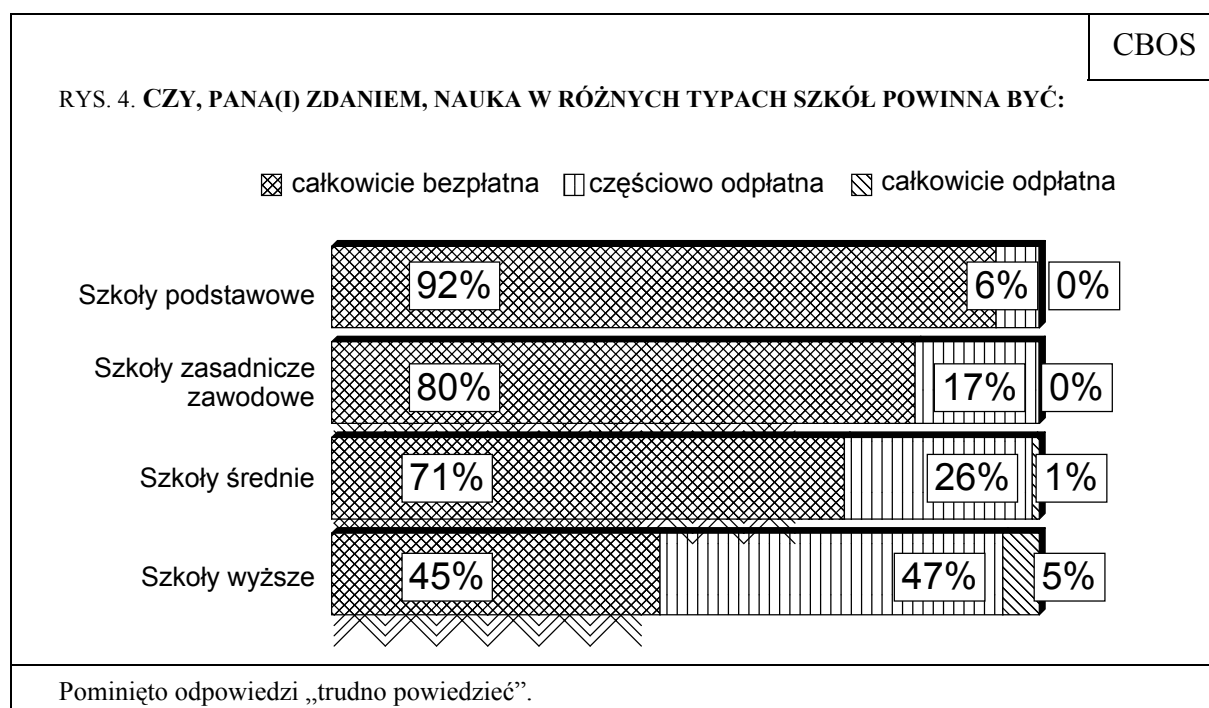
w procentach

Typy szkół	Czy, Pana(i) zdaniem, nauka w różnych typach szkół powinna być:											
	całkowicie bezpłatna			częściowo odpłatna			całkowicie odpłatna			Trudno powiedzieć		
	'94	'96	'98	'94	'96	'98	'94	'96	'98	'94	'96	'98
Podstawowe	-	-	92	-	-	6	-	-	0	-	-	2
Zas. zawodowe	70	82	80	26	15	17	1	1	0	3	2	3
Średnie	60	74	71	35	23	26	1	1	1	4	2	2
Wyższe	39	46	45	49	46	47	7	4	5	5	3	3

W kwestii kształcenia na poziomie podstawowym istnieje powszechne przekonanie, że powinno ono być całkowicie bezpłatne, natomiast w odniesieniu do zasadniczych szkół zawodowych jedna szóstka społeczeństwa zaakceptowałaby częściową odpłatność. Jeszcze większe przyzwolenie na odpłatność odnotowujemy w stosunku do szkolnictwa średniego. Za

⁵ Zob. komunikat CBOS „Reforma edukacji narodowej - opinie i postulaty”, lipiec '96.

całkowitą bezpłatnością studiów wyższych opowiada się niespełna połowa społeczeństwa, przeważa jednak przekonanie, że powinny one być odpłatne (z tym że 47% ankietowanych wskazuje na częściową odpłatność, a tylko 5% na całkowitą).

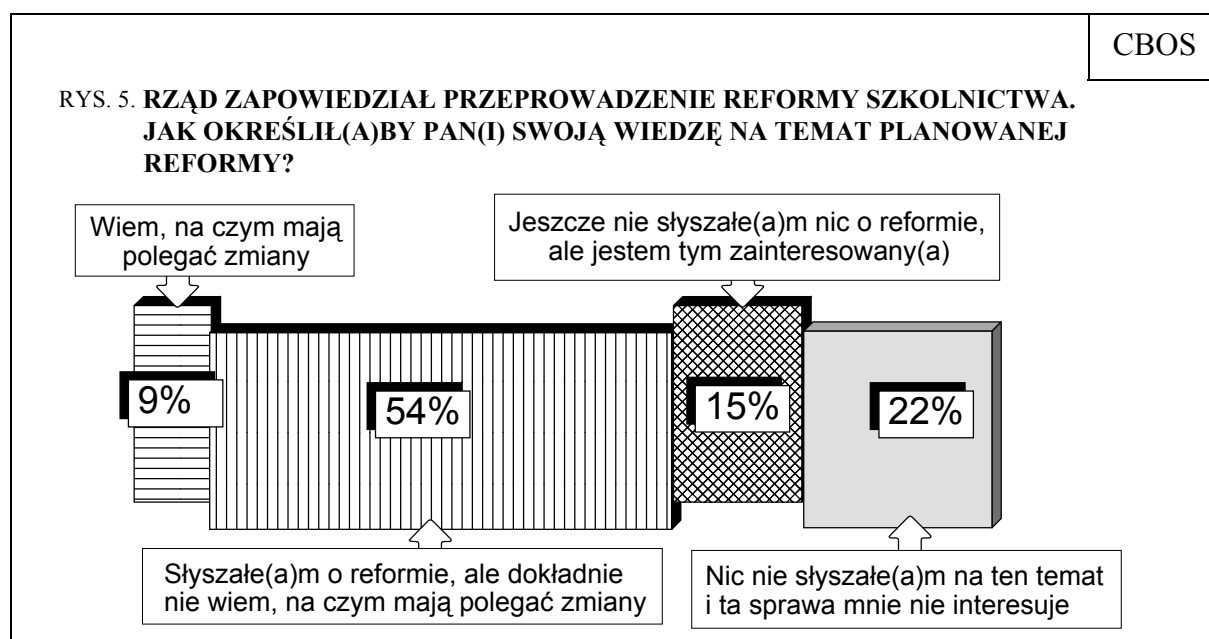
Wszystko wskazuje więc na to, że dla Polaków wyższe wykształcenie stało się wartością, w zdobycie której warto zainwestować z własnego portfela, lub przywilejem, za który powinni płacić sami uprzywilejowani. Przekonani są o tym przede wszystkim badani o najwyższym statusie społecznym - głównie przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (70%) oraz prywatnych przedsiębiorców (69%), osoby najlepiej sytuowane, ale także pracownicy umysłowi niższego szczebla i fizyczno-umysłowi. Trzeba podkreślić, że opinia taka przeważa również w środowisku uczącej się młodzieży - za odpłatną nauką na studiach wyższych opowiada się prawie dwie trzecie uczniów i studentów (w tym 57% wskazuje na odpłatność częściową i 5% na całkowitą). Całkowicie bezpłatnych studiów domagają się przede wszystkim badani o najniższym statusie - mający podstawowe wykształcenie, robotnicy, rolnicy, mieszkańcy wsi, osoby najstarsze.

PROJEKT MINISTERSTWA EDUKACJI NARODOWEJ

Stopień poinformowania

Jak już wspomnieliśmy, przekonanie Polaków o konieczności przeprowadzenia reformy systemu edukacji jest coraz słabsze, co wiąże się, między innymi, ze świadomością istnienia bardziej priorytetowych spraw wymagających w Polsce rozwiązania. Nasuwa się przypuszczenie, że sytuacja taka może też być skutkiem słabego poinformowania społeczeństwa na temat planów MEN w dziedzinie reformy szkolnictwa.

Okazuje się bowiem, że tylko co jedenasty dorosły Polak wie, na czym mają polegać proponowane zmiany, ponad połowa natomiast wprawdzie słyszała o reformie, ale nie orientuje się, o co w niej chodzi. Do braku jakiegokolwiek wiedzy na ten temat przyznaje się prawie dwie piąte badanych.

Najlepiej poinformowani w tej dziedzinie są badani z wyższym wykształceniem, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, wśród których mniej więcej jedna trzecia deklaruje znajomość założeń reformy proponowanej przez MEN.

Dla porównania, w środowisku, którego reforma bezpośrednio dotyczy, a więc wśród uczniów i studentów, stopień poinformowania jest znacznie mniejszy - jedynie 16% deklaruje,

że wie, na czym mają polegać planowane zmiany, a ponad połowa przyznaje, że tylko słyszała o reformie, nie wie jednak, o co w niej chodzi. Mimo że wstępna koncepcja reformy została publicznie przedstawiona pod koniec stycznia, jeszcze w kwietniu nie słyszała o niej prawie jedna trzecia dorosłej, uczącej się młodzieży. Oczywiście, są grupy znacznie mniej poinformowane w tej sprawie, wśród których ponad połowa nie słyszała o propozycjach MEN, należą jednak do nich badani najstarsi, najmniej wykształceni, robotnicy niewykwalifikowani, mieszkańcy wsi, którzy w większości - jak sami twierdzą - w ogóle nie są zainteresowani tą sprawą. Tymczasem wśród uczniów i studentów jedna piąta deklaruje zainteresowanie reformą i mimo to nie miała okazji nawet usłyszeć o niej. Wszystko to świadczy o znacznych niedociągnięciach kampanii informacyjnej w tak ważnej dla Polaków sprawie.

Społeczne poparcie dla projektu reformy

W sytuacji tak słabego poinformowania społeczeństwa o projekcie MEN można podważyć sensowność pytania respondentów o ich poparcie dla planowanej reformy. Zdecydowaliśmy się więc najpierw zaznajomić ich z podstawowymi założeniami wstępnej propozycji MEN i dopiero wtedy zapytać, czy je akceptują.

Tabela 6

w procentach

Czy popiera Pan(i), czy też nie, przedstawione niżej propozycje planowanej reformy systemu szkolnictwa?	Tak*	Nie	Trudno powiedzieć
Wynagrodzenie nauczycieli będzie zależeć od ich kwalifikacji i jakości pracy	86 (55)	3	11
Po szkole zawodowej uczniowie będą mogli uczyć się w liceum uzupełniającym kończącym się maturą	80 (30)	5	14
Zdany egzamin maturalny zapewni młodzieży wstęp na studia (bez egzaminu wstępnego)	76 (39)	10	14
Zostanie przeprowadzona wszechstronna reforma programów nauczania	72 (30)	6	22
Wyniki egzaminu końcowego po gimnazjum pozwolą młodzieży wybrać - albo trzyletnie liceum kończące się maturą, albo dwuletnią szkołę zawodową	71 (25)	12	17
Zarządzanie publicznymi szkołami podstawowymi i gimnazjami zostanie przekazane samorządom gminnym, natomiast liceami i szkołami zawodowymi - samorządom powiatowym	65 (22)	9	26
Dotychczasowa szkoła podstawowa zostanie podzielona na dwa etapy: 6-letnią szkołę podstawową i obowiązkowe 3-letnie gimnazjum	61 (24)	20	19
Powstanie niezależny od szkoły system oceniania i egzaminowania uczniów	60 (23)	16	24
*W nawiasach podano odsetki odpowiedzi „zdecydowanie tak”.			

Zaproponowane przez MEN rozwiązania znajdują poparcie większości społeczeństwa, opowiada się za nimi - w zależności od sprawy, której dotyczą - od 60% do 86% ogółu badanych.

Z powszechną i stosunkowo najbardziej zdecydowaną akceptacją społeczną spotyka się projekt wynagradzania nauczycieli odpowiednio do ich kwalifikacji i jakości pracy. Prawie równie wysokie, choć znacznie mniej zdecydowane, poparcie zdobyła propozycja udrożnienia ścieżki kształcenia zawodowego przez takie jego zreformowanie, by absolwenci szkół zawodowych mogli kontynuować naukę w liceum uzupełniającym kończącym się maturą. Zdecydowana większość badanych opowiada się za przyjęciem zasady, aby nowy egzamin maturalny był podstawą rekrutacji na studia wyższe. Zbliżone poparcie uzyskała zapowiedź przeprowadzenia wszechstronnej reformy programów nauczania⁶. Niemal dwie trzecie badanych zgadza się też na proponowane przez MEN zasady zarządzania szkołami publicznymi (szkoły podstawowe i gimnazja mają być przekazane samorządom gminnym, natomiast licea i szkoły zawodowe - samorządom powiatowym). Stosunkowo najmniejsze poparcie, deklarowane jednak przez co najmniej 60% badanych, uzyskują propozycje zmian w strukturze szkolnictwa, szczególnie utworzenie niezależnego od szkoły systemu oceniania i egzaminowania uczniów oraz podział dotychczasowej szkoły podstawowej na 6-letnią podstawówkę i 3-letnie gimnazjum.

Ogólnie można stwierdzić, że poparcie dla większości z wyżej wymienionych propozycji MEN rośnie wraz z wykształceniem badanych. Wprawdzie grupy osób gorzej wykształconych znacznie rzadziej akceptują planowane zmiany, lecz nie znaczy to, że je odrzucają. Niższe poparcie wiąże się u nich bowiem z większymi niż u innych trudnościami ze sprecyzowaniem swojego stanowiska w tej sprawie.

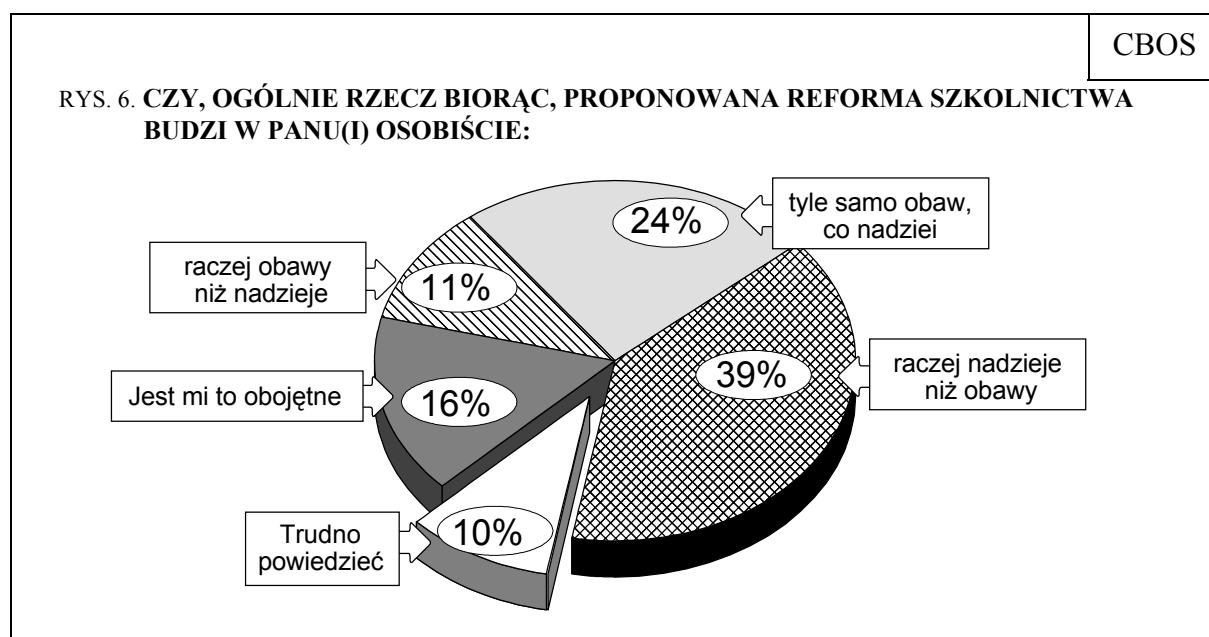
---

⁶ Na podstawie dokonanej przez badanych oceny obecnego systemu szkolnictwa można sądzić, że postulowane zmiany programowe powinny pójść w kierunku lepszego przygotowania uczniów do radzenia sobie z problemami współczesnego świata, do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju, a także swojego środowiska, do życia w rodzinie, powinny uczyć współdziałania, współpracy przy rozwiązywaniu problemów.

Szczególne znaczenie dla powodzenia reformy mają opinie na jej temat dorosłej, uczącej się młodzieży. W trzech kwestiach, które dotyczą wynagradzania nauczycieli, drożności ścieżki wykształcenia zawodowego oraz wszechstronnej zmiany programów nauczania, poparcie uczniów i studentów jest niemal jednogłośne (od 90% do 96%). Częściej niż inni akceptują oni również zasadę rekrutacji na studia na podstawie egzaminu maturalnego (85%) oraz niezależny od szkoły system oceniania i egzaminowania (80%).

Trzeba podkreślić, że poparcie, jakiego reformie udziela ucząca się młodzież, wiąże się z odnotowanym w tym środowisku ponadprzeciętnym optymizmem w tej sprawie. Na pytanie o uczucia, jakie budzi w nich proponowana reforma szkolnictwa, większość (60%) uczniów i studentów odpowiada, że są to raczej nadzieje niż obawy. Wśród ogółu badanych panuje znacznie większy sceptycyzm w tej sprawie.

Niemal dwie piąte badanych uznaje, że proponowana reforma budzi raczej nadzieje niż obawy, jedna czwarta ma jednak do niej stosunek ambiwalentny, a co dziewiąty ankietowany przyznaje się do pesymizmu w tej dziedzinie. Reforma edukacji z pewnością nie

należy jednak do spraw obojętnych dorosłym Polakom, brak zainteresowania nią deklaruje mniej niż jedna szósta badanych⁷. Postawę taką najczęściej wyrażają najstarsi ankietowani (37%). Z kolei obawy w tej dziedzinie żywią przede wszystkim rolnicy (26%). Najważniejsze jednak, że wraz z wykształceniem respondentów rośnie optymizm i maleje obojętność na problemy reformy edukacji. Poza uczniami i studentami, największe nadzieje wiążą z nią prywatni przedsiębiorcy (57%), ale także pracownicy fizyczno-umysłowi (52%). Optymistami w tej dziedzinie częściej są osoby o prawicowych poglądach politycznych (51%) aniżeli identyfikujące się z opcją centrową (40%) lub lewicową (38%).

W społeczeństwie przeważa pozytywna ocena obecnego systemu szkolnictwa. Do jego mocnych stron Polacy zaliczają wykwalifikowaną kadrę nauczycielską, wysoki poziom nauczania, gwarancje wychowania religijnego i współpracy z rodzicami, a także kształtowanie postaw patriotycznych. Krytycznie natomiast oceniane jest przygotowywanie uczniów przez szkołę do radzenia sobie z życiowymi problemami, rozwijanie zdolności do współpracy, współdziałania, przygotowanie do życia w rodzinie oraz do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym swojego środowiska i kraju, a także zapewnienie uczniom bezpieczeństwa osobistego, ochrony przed narkomanią i przemocą. Porównanie szkół państwowych ze społecznymi i prywatnymi nadal wypada w ogólnej ocenie na korzyść szkolnictwa niepublicznego, choć dystans między oboma typami szkół wyraźnie maleje.

Zdecydowana większość społeczeństwa zdaje sobie sprawę z potrzeby przeprowadzenia reformy edukacyjnej, narasta jednak świadomość istnienia bardziej priorytetowych dla kraju spraw wymagających rozwiązania. Odnosząc się do zagadnień podstawowych dla

---

⁷ Na pytanie dotyczące stopnia poinformowania o reformie, zadane przed zapoznaniem badanych z jej założeniami, 22% odpowiedziało, że nic nie słyszeli na ten temat i ta sprawa ich nie interesuje. Po przedstawieniu badanym podstawowych elementów proponowanej reformy odsetek nie zainteresowanych nią spadł do 16%.

polityki edukacyjnej, jak struktura kształcenia oraz odpłatność za naukę, badani opowiadają się za upowszechnieniem wykształcenia średniego i wyższego, połowa z nich popiera też wprowadzenie częściowej odpłatności za studia wyższe.

Trzy miesiące po ogłoszeniu przez MEN wstępnej koncepcji reformy edukacji zdecydowana większość ankietowanych deklaruje brak wiedzy na ten temat, jednak po zapoznaniu się w trakcie badania z rządowymi propozycjami wyraża swoje poparcie dla nich.

Z powszechną i stosunkowo najbardziej zdecydowaną akceptacją społeczną spotyka się projekt wynagradzania nauczycieli odpowiednio do ich kwalifikacji i jakości pracy. Zbliżone poparcie zdobyła propozycja udrożnienia ścieżki kształcenia zawodowego. Zdecydowana większość ankietowanych opowiada się również za przyjęciem zasady, by nowy egzamin maturalny był podstawą rekrutacji na studia wyższe, oraz popiera zapowiedź przeprowadzenia wszechstronnej reformy programów nauczania. Społeczeństwo jest otwarte na propozycje reformatorów również w innych sprawach. Wydaje się, że poparcie, jakiego dorośli Polacy udzielają reformie, powinno zobligować władze MEN do przeprowadzenia rzetelnej kampanii informacyjnej oraz szerszej debaty społecznej.

Optymizmem natomiast napawa fakt, że kadra nauczycielska, od której zależy powodzenie reformy, cieszy się w Polsce dobrą opinią - większość społeczeństwa docenia kwalifikacje nauczycieli, wysoko ocenia też ich zawodową uczciwość i rzetelność⁸, w konsekwencji zaś - w pełni popiera projekt poprawy ich statusu zawodowego.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

---

⁸ Zob. komunikat CBOS „Uczciwość i rzetelność zawodowa”, styczeń ‘98.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy polski system szkolnictwa ocenia Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, jako:

	(%)			
	dobry	zły	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	31	11	1138
Płeć				
Mężczyźni	59	32	10	539
Kobiety	58	30	12	599
Wiek				
do 24 lat	65	34	2	158
25-34	63	31	6	202
35-44	61	30	9	236
45-54	53	37	11	211
55-64	59	31	10	144
65 lat i więcej	50	23	27	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	59	25	16	421
Miasto do 20 tys.	64	27	9	129
od 21 do 100 tys.	61	33	7	229
101-500 tys.	54	37	8	210
501 tys. i więcej mieszk.	54	38	8	149
Region				
Północny	62	31	6	118
Zachodni	54	34	12	120
Środkowozachodni	56	29	14	170
Środkowy	57	33	10	219
Wschodni	59	29	12	126
Południowo-wschodni	64	26	11	184
Południowo-zachodni	56	33	11	201
Wykształcenie				
Podstawowe	56	24	20	349
Zasadnicze zawodowe	61	30	9	322
Średnie	59	35	6	361
Wyższe	53	42	6	106
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	61	36	3	86
Prac.umysł.niż.szczebła	60	37	3	113
Pracownicy fiz.- umysł.	66	27	7	57
Robotnicy wykwalifikowani	67	27	6	132
Robotnicy niewykwalifik.	60	32	9	61
Rolnicy	58	27	15	67
Prywatni przedsiębiorcy	59	39	2	45
Bierni zawodowo				
Renciści	54	29	17	163
Emeryci	51	28	21	198
Uczniowie i studenci	60	40	0	74
Bezrobotni	55	33	12	87
Gospodynie domowe i inni	58	23	19	54
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	56	41	2	140
Sektor państwowy	64	29	7	95
Sektor prywatny	63	31	7	289
Spółdzielczość	62	28	10	21
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	64	28	8	181
201 - 325	56	32	12	197
326 - 449	56	30	13	158
450 - 599	62	24	15	155
Powyżej 599 zł	58	34	8	255
Ocena własnych war. mater.				
Złe	55	33	12	318
Średnie	58	28	13	515
Dobre	61	33	6	304
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	50	33	17	50
Raz w tygodniu	62	27	11	618
Kilka razy w miesiącu	50	37	13	158
Kilka razy w roku	57	34	9	219
W ogóle nie uczestniczy	51	37	12	92
Poglądy polityczne				
Lewica	60	33	7	226
Centrum	61	32	7	325
Prawica	55	36	10	346
Trudno powiedzieć	58	20	22	240

Tabela 2. Czy sądzi Pan(i), że szkoły niepaństwowe, tzw. szkoły społeczne, prywatne itp., są z reguły: 1 - lepsze niż państwowe; 2 - takie same jak państwowe; 3 - gorsze niż państwowe

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	30	16	23	1138
Płeć					
Mężczyźni	34	29	15	22	539
Kobiety	28	31	16	25	599
Wiek					
do 24 lat	34	36	16	14	158
25-34	48	31	10	12	202
35-44	31	30	15	24	236
45-54	30	27	20	23	211
55-64	22	35	16	27	144
65 lat i więcej	18	24	18	40	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	25	27	20	28	421
Miasto do 20 tys.	44	29	8	20	129
od 21 do 100 tys.	35	31	15	19	229
101-500 tys.	28	35	12	25	210
501 tys. i więcej mieszk.	35	32	15	18	149
Region					
Północny	39	29	13	19	118
Zachodni	37	26	15	22	120
Środkowozachodni	34	25	17	25	170
Środkowy	27	33	19	20	219
Wschodni	25	36	16	23	126
Południowo-wschodni	27	28	16	29	184
Południowo-zachodni	31	29	13	27	201
Wykształcenie					
Podstawowe	19	24	21	36	349
Zasadnicze zawodowe	35	29	14	22	322
Średnie	38	35	13	14	361
Wyższe	31	36	14	19	106
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	35	36	12	17	86
Prac. umysł. niż. szczebla	38	38	12	11	113
Pracownicy fiz. - umysł.	34	33	16	17	57
Robotnicy wykwalifikowani	39	32	13	16	132
Robotnicy niewykwalifik.	25	27	24	24	61
Rolnicy	34	24	20	23	67
Prywatni przedsiębiorcy	49	19	14	18	45
Bierni zawodowo					
Renciści	21	27	17	35	163
Emeryci	19	28	16	37	198
Uczniowie i studenci	42	35	17	6	74
Bezrobotni	36	23	15	26	87
Gospodynie domowe i inni	24	40	12	24	54
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	38	39	14	9	140
Sektor państwowy	37	27	21	16	95
Sektor prywatny	37	31	13	19	289
Spółdzielczość	34	28	14	24	21
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	30	28	23	19	181
201 - 325	23	37	14	26	197
326 - 449	32	29	11	28	158
450 - 599	30	30	17	23	155
Powyżej 599 zł	35	31	14	21	255
Ocena własnych war. mater.					
Złe	29	28	17	26	318
Średnie	29	30	16	26	515
Dobre	37	32	14	17	304
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	27	32	14	27	50
Raz w tygodniu	31	30	15	24	618
Kilka razy w miesiącu	28	28	21	24	158
Kilka razy w roku	30	34	15	20	219
W ogóle nie uczestniczy	39	23	11	27	92
Poglądy polityczne					
Lewica	29	31	19	21	226
Centrum	34	33	14	19	325
Prawica	35	30	14	21	346
Trudno powiedzieć	23	26	17	35	240

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy w dzisiejszych czasach w szkołach wyższych powinno się kształcić więcej młodzieży niż obecnie, tyle samo, co obecnie, czy też mniej niż obecnie?

(%)

	Więcej	Tyle samo, co obecnie	Mniej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	74	17	2	7	1138
Płeć					
Mężczyźni	76	16	1	7	539
Kobiety	72	18	2	7	599
Wiek					
do 24 lat	76	17	0	6	158
25-34	77	15	3	5	202
35-44	76	17	1	5	236
45-54	73	19	3	6	211
55-64	79	16	2	4	144
65 lat i więcej	64	18	1	17	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	68	21	0	11	421
Miasto do 20 tys.	73	20	3	4	129
od 21 do 100 tys.	82	12	5	1	229
101-500 tys.	76	16	1	7	210
501 tys. i więcej mieszk.	77	14	1	8	149
Region					
Północny	81	13	2	4	118
Zachodni	79	16	2	3	120
Środkowozachodni	71	17	1	11	170
Środkowy	75	15	2	9	219
Wschodni	69	23	1	4	126
Południowo-wschodni	75	20	1	4	184
Południowo-zachodni	70	17	4	8	201
Wykształcenie					
Podstawowe	65	20	2	13	349
Zasadnicze zawodowe	77	16	2	5	322
Średnie	77	16	2	5	361
Wyższe	84	15	0	1	106
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	86	13	1	0	86
Prac. umysł. niż. szczebla	72	22	3	4	113
Pracownicy fiz. - umysł.	81	12	1	5	57
Robotnicy wykwalifikowani	75	18	3	5	132
Robotnicy niewykwalifik.	72	21	0	7	61
Rolnicy	71	19	0	10	67
Prywatni przedsiębiorcy	76	13	8	3	45
Bierni zawodowo					
Renciści	70	15	1	14	163
Emeryci	69	17	2	11	198
Uczniowie i studenci	84	12	1	3	74
Bezrobotni	70	22	2	6	87
Gospodynie domowe i inni	74	21	0	6	54
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	77	20	1	2	140
Sektor państwowy	74	16	3	6	95
Sektor prywatny	79	15	2	4	289
Spółdzielczość	78	17	5	0	21
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	75	18	0	7	181
201 - 325	74	18	1	7	197
326 - 449	77	13	3	7	158
450 - 599	67	21	7	4	155
Powyżej 599 zł	79	14	0	6	255
Ocena własnych war. mater.					
Złe	69	19	2	10	318
Średnie	73	19	1	7	515
Dobre	80	12	2	5	304
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	72	17	3	7	50
Raz w tygodniu	75	17	1	7	618
Kilka razy w miesiącu	67	19	3	11	158
Kilka razy w roku	75	18	2	5	219
W ogóle nie uczestniczy	75	11	5	9	92
Poglądy polityczne					
Lewica	74	20	3	4	226
Centrum	75	19	2	5	325
Prawica	81	13	0	5	346
Trudno powiedzieć	62	19	3	17	240

Tabela 4. Co sądzi Pan(i) o odpłatności za naukę? Czy, Pana(i) zdaniem, nauka w szkołach wyższych powinna być:

(%)

	całkowicie bezpłatna	częściowo odpłatna	całkowicie odpłatna	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	47	5	3	1138
Płeć					
Mężczyźni	48	43	7	2	539
Kobiety	42	50	4	4	599
Wiek					
do 24 lat	44	42	10	3	158
25-34	38	53	6	4	202
35-44	43	48	4	5	236
45-54	44	49	5	2	211
55-64	46	47	5	1	144
65 lat i więcej	54	38	3	5	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	56	35	4	4	421
Miasto do 20 tys.	31	63	7	0	129
od 21 do 100 tys.	43	47	6	4	229
101-500 tys.	38	53	6	4	210
501 tys.i więcej mieszk.	35	56	6	2	149
Region					
Północny	47	47	6	1	118
Zachodni	48	41	9	2	120
Środkowozachodni	48	42	5	6	170
Środkowy	36	55	5	4	219
Wschodni	61	35	2	2	126
Południowo-wschodni	39	55	4	2	184
Południowo-zachodni	43	44	7	5	201
Wykształcenie					
Podstawowe	54	37	4	5	349
Zasadnicze zawodowe	45	47	5	3	322
Średnie	39	53	6	3	361
Wyższe	35	54	9	2	106
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	29	61	9	1	86
Prac.umysł.niż.szczebla	37	56	4	4	113
Pracownicy fiz.- umysł.	33	51	11	5	57
Robotnicy wykwalifikowani	50	43	4	3	132
Robotnicy niewykwalifik.	56	35	3	6	61
Rolnicy	53	39	5	2	67
Prywatni przedsiębiorcy	28	60	9	2	45
Bierni zawodowo					
Renciści	53	39	4	5	163
Emeryci	53	39	4	3	198
Uczniowie i studenci	37	57	5	2	74
Bezrobotni	43	51	3	2	87
Gospodynie domowe i inni	35	50	12	3	54
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	34	57	5	4	140
Sektor państwowy	44	47	6	3	95
Sektor prywatny	41	47	8	4	289
Spółdzielczość	41	59	0	0	21
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	48	44	5	3	181
201 - 325	48	44	5	3	197
326 - 449	50	41	4	5	158
450 - 599	47	50	2	1	155
Powyżej 599 zł	32	56	8	4	255
Ocena własnych war. mater.					
Złe	49	42	5	4	318
Średnie	48	45	4	3	515
Dobre	35	54	8	3	304
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	44	43	8	6	50
Raz w tygodniu	47	45	6	2	618
Kilka razy w miesiącu	41	48	3	8	158
Kilka razy w roku	40	53	4	3	219
W ogóle nie uczestniczy	49	42	7	2	92
Poglądy polityczne					
Lewica	49	44	6	1	226
Centrum	39	54	4	3	325
Prawica	43	49	7	2	346
Trudno powiedzieć	51	36	4	9	240

Tabela 5. Jak Pan(i) uważa, czy obecnie w Polsce jest potrzebna reforma szkolnictwa czy też nie? 1 - Reforma szkolnictwa jest potrzebna i pilna; 2 - Reforma szkolnictwa jest potrzebna, ale inne sprawy kraju są ważniejsze; 3 - Reforma szkolnictwa jest niepotrzebna

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	44	34	8	15	1138
Płeć					
Mężczyźni	45	35	9	12	539
Kobiety	43	33	7	17	599
Wiek					
do 24 lat	52	30	6	12	158
25-34	45	40	7	8	202
35-44	45	33	10	12	236
45-54	45	36	6	13	211
55-64	45	30	10	15	144
65 lat i więcej	31	32	8	29	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	29	34	12	24	421
Miasto do 20 tys.	46	37	4	13	129
od 21 do 100 tys.	46	38	6	10	229
101-500 tys.	58	30	3	9	210
501 tys. i więcej mieszk.	59	29	8	5	149
Region					
Północny	53	27	5	14	118
Zachodni	45	28	12	15	120
Środkowo-zachodni	34	36	11	19	170
Środkowy	50	32	6	12	219
Wschodni	37	40	6	17	126
Południowo-wschodni	39	37	8	16	184
Południowo-zachodni	47	34	7	12	201
Wykształcenie					
Podstawowe	32	30	10	28	349
Zasadnicze zawodowe	47	34	7	12	322
Średnie	48	38	7	8	361
Wyższe	59	33	5	3	106
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	65	27	5	3	86
Prac. umysł. niż. szczebla	49	40	8	3	113
Pracownicy fiz.- umysł.	55	27	8	11	57
Robotnicy wykwalifikowani	37	44	8	11	132
Robotnicy niewykwalifik.	50	33	9	9	61
Rolnicy	26	35	15	24	67
Prywatni przedsiębiorcy	57	38	2	2	45
Bierni zawodowo					
Renciści	38	28	7	26	163
Emeryci	35	36	8	20	198
Uczniowie i studenci	61	30	3	6	74
Bezrobotni	43	29	8	19	87
Gospodynie domowe i inni	34	31	11	24	54
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	50	38	9	3	140
Sektor państwowy	47	42	4	7	95
Sektor prywatny	51	32	7	9	289
Spółdzielczość	34	41	11	14	21
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	37	38	12	14	181
201 - 325	39	33	8	20	197
326 - 449	43	36	6	14	158
450 - 599	41	38	6	15	155
Powyżej 599 zł	56	32	4	9	255
Ocena własnych war. mater.					
Złe	42	30	9	19	318
Średnie	41	35	9	15	515
Dobre	50	36	5	9	304
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	54	23	11	12	50
Raz w tygodniu	39	36	9	16	618
Kilka razy w miesiącu	42	35	7	16	158
Kilka razy w roku	52	33	4	10	219
W ogóle nie uczestniczy	53	25	9	14	92
Poglądy polityczne					
Lewica	42	38	7	13	226
Centrum	45	35	9	11	325
Prawica	53	32	6	9	346
Trudno powiedzieć	30	31	10	30	240

Tabela 6. Rząd zapowiedział przeprowadzenie reformy szkolnictwa. Jak określili(a)by Pana(i) swoją wiedzę na temat planowanej reformy? 1 - Wiem, na czym mają polegać zmiany;
2 - Słyszałem(am) o reformie, ale dokładnie nie wiem, na czym mają polegać zmiany;
3 - Jeszcze nie słyszałem(am) nic o reformie, ale jestem tym zainteresowany(a);
4 - Nic nie słyszałem(am) na ten temat i ta sprawa mnie nie interesuje (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	54	15	22	0	1138
Płeć						
Mężczyźni	8	58	15	19	0	539
Kobiety	11	49	15	25	0	599
Wiek						
do 24 lat	7	51	18	24	0	158
25-34	9	55	23	14	0	202
35-44	13	60	12	14	0	236
45-54	13	58	14	15	0	211
55-64	6	55	14	25	0	144
65 lat i więcej	4	40	9	48	0	187
Miejsce zamieszkania						
Wieś	6	43	17	34	0	421
Miasto do 20 tys.	12	54	13	21	0	129
od 21 do 100 tys.	10	58	15	17	0	229
101-500 tys.	8	59	17	16	0	210
501 tys.i więcej mieszk.	16	67	8	8	0	149
Region						
Północny	9	50	19	22	0	118
Zachodni	10	49	20	21	0	120
Środkowozachodni	10	49	14	27	0	170
Środkowy	10	58	11	20	0	219
Wschodni	9	56	14	22	0	126
Południowo-wschodni	9	56	15	21	0	184
Południowo-zachodni	8	55	15	23	0	201
Wykształcenie						
Podstawowe	4	37	16	43	0	349
Zasadnicze zawodowe	5	55	18	22	0	322
Średnie	11	69	13	8	0	361
Wyższe	35	54	7	4	0	106
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier.,inteligencja	33	56	6	6	0	86
Prac.umysł.niż.szczębla	17	73	8	2	0	113
Pracownicy fiz.- umysł.	5	76	15	4	0	57
Robotnicy wykwalifikowani	6	57	20	16	0	132
Robotnicy niewykwalifik.	7	42	16	35	0	61
Rolnicy	5	63	16	16	0	67
Prywatni przedsiębiorcy	12	60	9	19	0	45
Bierni zawodowo						
Renciści	4	43	14	38	0	163
Emeryci	4	48	12	37	0	198
Uczniowie i studenci	16	52	20	12	0	74
Bezrobotni	4	40	29	27	0	87
Gospodynie domowe i inni	5	49	18	27	0	54
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	29	56	10	5	0	140
Sektor państwowy	10	68	12	9	1	95
Sektor prywatny	9	61	13	17	0	289
Spółdzielczość	11	56	21	13	0	21
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 200 zł	6	42	27	26	0	181
201 - 325	7	57	19	17	0	197
326 - 449	10	52	11	27	0	158
450 - 599	7	57	10	26	0	155
Powyżej 599 zł	13	60	13	14	0	255
Ocena własnych war. mater.						
Źle	9	49	18	24	0	318
Średnie	8	52	16	24	0	515
Dobre	11	61	10	17	0	304
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	15	39	21	25	0	50
Raz w tygodniu	10	52	14	25	0	618
Kilka razy w miesiącu	6	55	16	23	0	158
Kilka razy w roku	9	59	17	15	0	219
W ogóle nie uczestniczy	8	59	10	23	0	92
Poglądy polityczne						
Lewica	9	63	15	12	0	226
Centrum	12	58	15	15	0	325
Prawica	10	57	15	18	0	346
Trudno powiedzieć	4	34	14	48	0	240

Tabela 7. Czy, ogólnie rzecz biorąc, proponowana reforma szkolnictwa budzi w Panu(i) osobiście:
1 - raczej nadzieje niż obawy; 2 - tyle samo obaw, co nadziei; 3 - raczej obawy niż nadzieje

	(%)					
	1	2	3	Jest mi to obojętne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	39	24	11	16	10	1138
Płeć						
Mężczyźni	39	26	10	15	9	539
Kobiety	39	23	12	16	10	599
Wiek						
do 24 lat	49	19	6	13	13	158
25-34	45	31	11	5	8	202
35-44	38	32	15	9	6	236
45-54	37	26	12	16	8	211
55-64	38	22	13	17	10	144
65 lat i więcej	26	11	10	37	16	187
Miejsce zamieszkania						
Wieś	28	21	14	22	15	421
Miasto do 20 tys.	40	24	12	15	10	129
od 21 do 100 tys.	45	29	7	12	7	229
101-500 tys.	50	23	10	12	5	210
501 tys. i więcej mieszk.	44	29	12	9	7	149
Region						
Północny	49	19	9	11	12	118
Zachodni	40	26	10	17	6	120
Środkowozachodni	29	28	12	19	13	170
Środkowy	35	26	14	13	13	219
Wschodni	34	22	13	18	12	126
Południowo-wschodni	42	20	13	16	10	184
Południowo-zachodni	45	27	8	17	4	201
Wykształcenie						
Podstawowe	30	12	11	30	17	349
Zasadnicze zawodowe	38	25	13	15	9	322
Średnie	45	34	9	6	6	361
Wyższe	47	33	15	4	1	106
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	45	38	12	4	0	86
Prac. umysł. niż. szczebla	39	37	17	5	2	113
Pracownicy fiz.- umysł.	52	28	8	8	4	57
Robotnicy wykwalifikowani	42	26	11	11	9	132
Robotnicy niewykwalifik.	35	14	8	19	24	61
Rolnicy	25	22	26	9	18	67
Prywatni przedsiębiorcy	57	30	6	7	0	45
Bierni zawodowo						
Renciści	31	20	7	32	11	163
Emeryci	31	17	10	28	15	198
Uczniowie i studenci	60	20	4	7	9	74
Bezrobotni	48	21	10	17	5	87
Gospodynie domowe i inni	23	29	22	8	18	54
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	38	37	16	6	3	140
Sektor państwowy	47	26	12	10	6	95
Sektor prywatny	44	28	8	11	9	289
Spółdzielczość	59	13	14	2	12	21
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 200 zł	36	18	13	17	16	181
201 - 325	33	32	15	12	9	197
326 - 449	40	22	7	22	9	158
450 - 599	33	29	9	20	9	155
Powyżej 599 zł	52	24	9	8	6	255
Ocena własnych war. mater.						
Złe	36	20	12	23	9	318
Średnie	34	24	13	16	13	515
Dobre	50	30	7	7	6	304
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	49	17	9	9	16	50
Raz w tygodniu	41	23	13	17	7	618
Kilka razy w miesiącu	30	30	9	15	16	158
Kilka razy w roku	39	25	12	13	11	219
W ogóle nie uczestniczy	34	29	4	20	12	92
Poglądy polityczne						
Lewica	38	31	13	10	8	226
Centrum	40	30	10	12	7	325
Prawica	51	18	11	14	5	346
Trudno powiedzieć	20	18	12	28	22	240